

ko tomu bylo u slovenského čuvače. Pomořanský bílý pastevceý pes by podle dr. Hruzy od nížinného čuvače téměř k nerozeznání. Že slovenský čuvač pochází z eskymáckého psa přivedeného Goty do slovenských hor, se nyní zdá být nepravděpodobné. Jde pouze o domněnku, kterou snad až pokrok techniky jednoznačně potvrdí či vyvrátí.

Jiní odborníci slovenského čuvače považují na Slovensku za plemeno tzv. původní. Plemeno, které se zde ve své původní formě nacházelo možná i tisíc let a které se tady stále vyvíjelo. Protože snad u žádného plemene, které nevzniklo za posledních 100 let cíleným křížením již známých plemen, nelze se stoprocentní jistotou přesně říci, jakého původu a jak „staré“ je, ani v případě slovenského čuvače tomu není jinak. Musíme se tedy spokojit pouze s hypotézami odborníků, které se bohužel někdy výrazně rozcházejí.

S největší pravděpodobností ještě v století docházelo ke křížení slovenského čuvače s komondorem, ruským ovčákem a dokonce také barzojem. Přikřížení byli i velmi podobní zástupci plemen pomořanského ostroše a pomořanského pudla. Slovenský čuvač měl původně ohon stočený nad hřbetem. Ovšem postupem času došlo k jeho „narovnání“ a svislému nesení.

Původ jména „čuvač“

Zpočátku bylo používáno označení tatranský čuvaš nebo také tatranský pastevceý pes. Z „tatranského“ na „slovenského“ byl přejmenován proto, aby se v názvu jasně odlišil od polského „Tatra“ ovčáka, dnes podhalaňského pastevceýho psa. Dodnes se však s pojmem „tatranský ovčák“ namísto slovenský čuvač v některých publikacích můžeme setkat. Tento výraz je velmi matoucí. Pod tímto označením je třeba hledat podhalaňského pastevceýho psa, nikoliv slovenského čuvače. Ještě dnes však můžeme na Slovensku v horách slyšet pojem „lipták“, i pod tímto označením se skrývá slovenský čuvač. Pojmenování „lipták“ vzešlo z místa jeho tehdejšího největšího výskytu – z Liptovských hólí.

Jak již bylo řečeno, pro Slováky nebyl čuvač „čuvač“, nýbrž „čuvaš“. Až dr. Hruza, jak sám napsal, toto slovo počestil na „čuvač“. Slovo „čuvaš-čuvač“ je odvoze-

Profesor
Antonín Hruza

Slovenský čuvač

V horských oblastech Kavkazu, Alp a Pyrenejí se po staletí objevovali velcí, mohutní bílí psi. Je nasnadě, že právě tito psi byli základem pro několik plemen, mezi něž patří také slovenský čuvač. Jde v podstatě o psa dogovitého původu, tzv. horského typu s dlouhou srstí na těle a krátkou v obličejové partii.

I když není pochyb o tom, že „slovenský čuvač“ existuje mnoho desítek let, ne-li přímo století, první informace bližší vystihující přímého předchůdce slovenského čuvače pocházejí až z 19. století. Tyto písemné dokumenty jsou však

strohé, co se popisu psů týče. Zmiňují se o mohutných bílých psech z oblastí severozápadního výběžku karpatského masivu, Tater a také Beskyd, kde sloužili nejen coby hlídači a „zaháněči ovcí“, ale údajně již tehdy i jako psi služební a doprovázeli strážce hranic.

Podle profesora výživy zvířat a zootechniky na Vysoké škole veterinární v Brně dr. Antonína Hruzy je prapůvod slovenského čuvače v eskymáckém polárním bílém, asi 75 cm vysokém psovi, kterého si k pasení a hlídání vybral pro jeho povahu národ Gotů. Z něj dále vznikl pomořanský bílý pastýřský pes – pudl a pomořanský pastýřský ostroš (špic se vztyčenými ušima), kteří se až na evropské pevnině rozdělili do dvou typů – nížinný a horský. Tyto pomořanské pastevceý psy se trojice doktorů ve 30. letech 20. století pokusila zachránit, zapsala je do plemenné knihy a vystavovala na výstavách. Tedy podobně, ja-

no od slov „čut“ a „počut“. „Chot čuvat“ je povel, který slovenský čuvač od svého majitele dostával nejčastěji. („Jdi poslouchat – naslouchat – hlídat.“). Právě to bylo hlavní náplní jeho práce. Ochrana stáda (i pastevce-ovčáka) před vlky, medvědy, ale také zloději. Spíše výjimečně byl poslán do čela stáda, kde ovce zastavil a hlídal tzv. bázdu, za kterou pasoucí se ovce nesmějí. Tim přímá práce se stádem většinou končila. Téměř vždy byli přivázáni ke kolíku či ke stromu ne daleko stáda a podle potřeby vypouštění na útočící šelmy.

Než byl oficiálně uznán

Až do počátku 20. století se čuvač rozděloval na dva velikostní rázy: velkého horského čuvače s výškou 85 cm (pes) a 60 cm (fena), a čuvače malého nížinného rázu s výškou 40-50 cm. V tu dobu byli na Slovensku ještě velmi rozšířeni. Bohužel situace se poměrně rychle změnila. Dr. A. Hruza uvádí, že československý zemský velitel četnictva a plukovník zdravotní služby MU Dr. Janák se netajil tím, že je mu dobře známo hromadné vyvážení slovenského čuvače zejména ve třicátých letech dvacátého století do Německa a údajně i Maďarska.

Když se dr. Hruza rozhodl pro ujednocení typu a oficiální vznik slovenského čuvače jako čistokrevného plemene, neměl to zrovna jednoduché. Aby získal čistokrevné čuvače, kterých již bylo opravdu velmi poskrovnu, nabízel četnictvu odměnu 400 korun, pokud by se od nich dozvěděl, kde se jakýkoliv jedinec daného plemene nachází. Bohužel tato snaha byla téměř bez odezvy, stejně jako pátrání pověřených osob po slovenských horách. Celé čtyři roky trvalo dr. Hruzovi, než našel pár čistokrevných a zároveň nepříbuzných čuvačů. Přesto ani poté se nesetkal s pochopením. Dokonce narážel na odmítavý postoj některých majitelů psů z hor, kteří nechtěli nechat připustit svým psem fenu stejného plemene. Zajímavostí je, že dr. Hruza našel zastání až u zemského úřadu na Podkarpatské Rusi. Ti poskytli potřebné prostředky a zřídili první plemennou stanici slovenských čuvačů. Správcem chovu byl ing. Ivan Bezjazyčný, který podrobně vypracoval chovatelský plán.

Avšak smůla toto plemeno provázela na každém kroku a po prudkém rozšíření vztekliny se mezi lidmi začala šířit panika, že vzteklinu by na horách mohli šířit psi. Tak je začali bezhlavě zabíjet. Nakonec dr. Hruza zachránil dvacet jedinců slovenského čuvače před vybitím tím, že je dovezl do prostoru vysoké školy, na které přednášel.

Došlo to tak daleko, že ve třicátých letech dvacátého století byl jak slovenský čuvač, tak i sousední kuvasz na pokraji vyhynutí. Existovalo jen velmi málo jedin-

ců těchto plemen. Dr. Hruza se však nevzdával a založil vlastní plemennou knihu. První dvě štěňata, která do této knihy 4. 6. 1929 zapsal, předal do stanice „ze Zlaté studny“ továrníkovi Josefu Skoupi- lovi ze Skalice nad Svitavou. První čuvači, kteří jsou uvedeni v plemenné knize z let 1930 – 1940, pocházejí ze slovenských a podkarpatorských hor. Tedy téměř prokazatelně bez příměsi krve kuvasze. Tehdy byl zapsán ještě pod názvem „tatranský čuvač“. Jak bude slovenský čuvač při šlechtění vypadat, odvozoval dr. Hruza z kreseb a dřevorytů, ale také zachovalých popisů tohoto psa. Přesto byl standard vypracován až v roce 1947.

Slovenský čuvač se dočkal mezinárodního uznání 18. 8. 1965. Stal se tak prvním slovenským mezinárodně uznaným plemenem. V jednu dobu se stal díky roztomilému vzhledu především ve štěněčím věku a krásné, poměrně dlouhé bílé srsti módním plemenem. Lidé si jej začali kupovat pro jeho exteriér, nikoliv povahu. Naštěstí bylo stále dost psů, kteří byli využíváni ke hlídání, ochraně svého pána a k práci u stád. Tím zůstaly zachovány jeho výborné povahové vlastnosti i poté, co vlna módnosti slovenského čuvače odezněla.

Klubové střípky

„Speciální spolek chovatelů tatranských – ovčáckých čuvačů se sídlem v Brně“, tak se jmenoval první chovatelský klub pro slovenské čuvače, založený 23. 9. 1933. Na tento spolek navázal svojí činností Klub chovatelů slovenských čuvačů, vzniklý v roce 1958. V sedmdesátých letech 20. století bylo sídlo klubu přestěhováno na Slovensko.

Tento klub sdružující jak české, tak slovenské chovatele zanikl 30. 11. 1992 kvůli rozdělení společného Československa na Českou republiku a Slovensko. Ihned však na našem území vznikl klub nový, tentokrát s názvem Klub chovatelů slovenských čuvačů v České republice.

Klub chovatelů slovenských čuvačů začal sledovat dysplazii kyčelních kloubů u svého plemene již v sedmdesátých letech 20. století. Byl prvním klubem, který začal na území bývalého Československa u svého plemene stav dysplazie pečlivě sledovat.

Stejně neúnavným propagátorem plemene se po dr. Hruzovi stal dlouholetý hlavní poradce chovu doc. dr. ing. Vilém Kurz z Brna. Jeho následovníky a zapálenými nadšenci pro toto plemeno jsou ing. Zdeněk Kunz (s malou přestávkou zastává funkci tajemníka Klubu chovatelů slovenských čuvačů od roku 1987) a jeho syn Petr Kunz, DiS.

Rozepré bez rozuzlení

Dva roky po mezinárodním uznání slovenského čuvače, tedy koncem roku 1967, podal na FCI Maďarský kynologický svaz oficiální protest. Kuvasz byl totiž v Maďarsku uznán již koncem 19. století

a mezinárodně (v FCI) dříve než slovenský čuvač. Maďaři totiž podobného slovenského čuvače považovali za kuvasze, což se jim samozřejmě nelíbilo. FCI pověřila komisi pro standardy a tato komise místopředsedu prof. dr. Slobodana Pavloviče, aby problém s maďarskou a tehdejší československou stranou prokonzultoval. V lednu 1969 se uskutečnila společná schůzka, kde se všechny strany (Maďarsko, Československo a zástupce z FCI) snažily dohodnout. Spor se nakonec točil téměř pouze kolem toho, zda kuvasz vznikl ze slovenského čuvače či naopak, nebo zda kuvasz je plemeno zcela čuvači nepříbuzné. V několikastránkovém rozboru maďarské strany byl dán i návrh na řešení. A to, aby slovenský čuvač byl samostatným rázem pod plemenem kuvasz, nebo aby slovenský čuvač a kuvasz byli „jedním plemenem“ (podle standardu kuvasze). Přičemž v závěru rozsáhlého dokumentu Maďaři doporučili jako nejvhodnější „spojit“ kuvasze a slovenského čuvače a chovat vlastně jen „kuvasze“. Tento dokument také výhledově počítal i s postupným zahrnutím maremmansko-abruzzského a podhalaňského pasteveckého psa pod jediné plemeno.

Pro maďarskou stranu hovořila skutečnost, že právě oni předvedli „velkého bílého pasteveckého psa“ na výstavě jako první, a to již v roce 1883 ve Vídni. Také je pravda, že jako první, a to už v roce 1934 požádali FCI o oficiální uznání kuvasze, a ten byl tedy uznán přibližně o třicet let dříve než slovenský čuvač. Ovšem

dr. Hruza hájil svůj názor, že plemeno kuvasz pochází ze Slovenska a není tedy původním maďarským psem. Upozorňoval, že název „kuvasz“ pochází ze slovenského „čuvaž“ a nemá maďarský jazykový základ. Dr. Hruza dále slovenského čuvače hájil tím, že od konce 19. století byl kuvasz chován v nížinách, kdežto slovenský čuvač na horách. Každé plemeno bylo šlechtěno samostatně, (byl v případě slovenského čuvače k cílené plemenitbě docházelo až od 30. let 20. století), čímž se vytvořily jisté znaky, které tato dvě plemena odlišují. Po rozboru jednotlivých standardů a prozkoumání chovných jedinců (podle došených fotografií) došly nakonec obě strany k dohodě, že kuvasz a slovenský čuvač budou dvě samostatná plemena a kluby, respektive chovatelé, se budou snažit vytvářet plemeno, které bude „samo sebou“. Dr. Pavlovič doporučil doplnit standardy tak, aby se zvýraznily rozdíly. Jak kuvasz, tak slovenský čuvač byli nadále mezinárodně uznávanými, samostatnými plemeny.

Tím však napjatá atmosféra nekončila. Podle dr. Hruzy nebyl kuvasz Maďary přiveden do Uher z jejich asijských sídlišť, jak tvrdí maďarská strana, ale národem Gotů z Pomořan. A to ještě dříve, než tam dorazili Maďaři. Dr.

Hruza své názory propagoval velmi horlivě, a to i mezinárodně. Právě zpochybňováním původnosti kuvasze, a posléze i původnosti samotných Maďarů, kteří si příchodem na území dnešního Maďarska dovedli s sebou své psy, se rozpoutal mnohaletý a téměř nekončící napjatý spor mezi českými a slovenskými chovateli slovenského čuvače a maďarskými chovateli kuvasze. Na stranu Maďarska se postavilo také Německo. Obě země se však zcela neshodovaly na původu kuvasze. Zmatek měly také v hlavním využití plemene. Někteří hovořili o hliďacím psu, jiní výhradně o psu pasteveckém. Zajímavý je i názor prvního předsedy komondor klubu v Německu a uznávaného kynologa D. W. Muta. Na obhajobu názvu plemene uvádí, že slovo kuvasz vzniklo pravděpodobně zkomolením slova „kawasaz“, což po přeložení z turečtiny představuje zkráceně „ozbrojený strážce“. Kavasz byl podle něj pes, kterého minimálně do konce 13. století používal Matyáš I. k lovu vysoké zvěře.

Bezesporu si v první polovině 20. století byli čuvač a kuvasz k nerozeznání podobní. K tomu navíc přispělo ještě neustálení typů, ale také ne zcela jasné stanovení znaků, jak má které plemeno vypadat. Je trochu překvapující, že dr. Hruza ve své monografii ze čtyřicátých let dvacátého století píše, že čuvač a kuvasz „představují dva navzájem bezpečně rozeznatelné typy“.

Ať měla pravdu kterákoliv strana, nyní již spory utichly a chovatelé všech navzájem si podobných a jistě i velmi příbuzných plemen si jdou svou vlastní cestou. Každý si šlechtí a zdokonaluje podle svého uvážení své – národní plemeno. Přesto někteří zahraniční kynologové i dnes zastávají názor, že tak podobná plemena (exteriérem i vlastnostmi) by měla být plemenem jedním.

Není to náhodou čuvač?

Za nejbližší a zároveň nejpodobnější příbuzné slovenského čuvače jsou pravěm považováni maremmansko-abruzzský pastevecký pes (italské národní plemeno, kuvasz (maďarské) a samozřejmě geograficky nejbližší podhalaňský pastevecký pes (polské). Do této skupiny však patří i velcí bílí pastevečtí psi ze španělských a francouzských Pyrenejí, slovenskému čuvačovi už ne tak podobní.

Podíváme-li se podrobně na slovenského čuvače, kuvasze, maremmansko-abruzzského a podhalaňského pasteveckého psa dnes, jistě rozdíl spatříme. Ovšem je tu nemalý problém. Každý jedinec může mít menší „vady na kráse“, nějakou malou nedokonalost (nasazení ucha, nepřilíš ideální tvar hlavy), které tak nezřídka i odborníka zaskočí. O které plemeno vlastně jde? I když se výčet rozdílů mezi čtyřmi nejpodobnějšími pasteveckými plemeny bude zdát velký, někdy je možné naučit se rozdíly jednotlivých plemen vnímat jen tehdy, máme-li možnost je vidět všechny pohromadě – třeba na jedné výstavě.

V současné době je rozdíl mezi kuvaszem a slovenským čuvačem již poměrně výrazný. Rozhodně výraznější, než tomu bylo zpočátku. Ovšem o to složitější je to s ostatními jmenovanými plemeny. Zejména s podhalaňským pasteveckým psem, „vzniklým“ jen pár kilometrů severněji od Tater. Kvůli podobnosti dalších jmenovaných plemen není slovenský čuvač ve světě příliš rozšířen. Je velká škoda, že se mu celosvětově věnuje tak málo pozornosti a v zahraničních publikacích se často ani nevyskytuje. Některé publikace uvádějí slovenského čuvače mezi vzácnými či málopočetnými plemeny. A to je

varující. Svým způsobem se na něj tak trochu pozapomnělo i v Čechách, na Moravě, a dokonce i na Slovensku.

Na zkušenou v armádě

V sedmdesátých letech dvacátého století byly v tehdejší Československé lidové armádě prověřeny schopnosti dvou slovenských čuvačů (Bonnyho Polárka a Esa ze Zlaté studny) při strážní a hlídkové službě (doprovod vojáků). Bonny se k armádě dostal již jako dospělý, šestiletý pes, který neuměl zžola nic. Byl velmi dominantní, neuvěřitelně sebevědomý a časem vynikal

razantní a pevnou obranou. Bohužel značně překusoval. Výcvik poslušnosti byl v jeho šesti letech poměrně náročný a složitý. Pro nepřilíš velkou ochotu spolupracovat (díky značnému sebevědomí vůči všemu a všem) nebyla jeho poslušnost zdaleka ideální. Při celkovém posouzení povahových vlastností tohoto psa bylo konstatováno, že Bonny je pes výborných obranářských reakcí, a pokud by se s výcvikem poslušnosti začalo již ve šteněcím věku, nepochybně i poslušnost by u tohoto psa byla velmi dobrá.

Eso byl v armádě od dvou měsíců. Vychovávan a posléze cvičen byl hned od šteněcím věku. Přestože potřeboval

asi dvojnásobek času než němečtí ovčáci, výsledky ve výcviku obran, poslušnosti i pachových pracích byly výborné. Protože však slovenský čuvač velmi špatně snáší změnu majitele – psovoda, pro využití armádou se toto plemeno nakonec ukázalo nevhodným.

Slovenský čuvač u stáda

Samozřejmě i nyní se může čuvač využít k práci u stáda. Ovšem je nutné, aby se se zvířaty, tedy se stádem, seznámil co nejdříve. Ideální je již ve věku dvou měsíců. S dospělým psem, který do kontaktu se stádem v mládí nepřišel, je horší pořízení a je zapotřebí mnohem více práce, zkušenosti a času.

Známy ovčácký mistr L. Brázda používal slovenské čuvače k pasení dobytka. Údajně stádo hovězího dobytka o velikosti 180 kusů svěřil jedinému slovenskému čuvačovi, který je bez větší námahy zvládal a usměrňoval na volném prostranství. Vlastnosti potřebné k zahánění a střežení hospodářských zvířat si rozhodně zachoval až dodnes.

Je velmi ostražitý, neostražitý a ostrý hlídač.

Má „vnitřní disciplínu“ a hlídání svěřeného majetku bere velmi vážně. Slovenský čuvač přesně rozlišuje území, které má hlídat (považuje je za vlastní) a ostatní prostor, kde není nutné být tolik ve střežení. Tedy problémy s ostroostí jinde než na „vlastním území“ by se neměly u tohoto plemene vyskytovat.

Je plemenem, které zpravidla nemívá sklony k toulání, ani k pronásledování zvěře. Rovněž nemá potřebu zkoumat nedokonalosti oplocení, aby se samovolně vydal ze svěřeného pozemku do okolí za zábavou. Bez obav je možné ho využít ke hlídání objektů. Nervozita, bojácnost, ale ani přílišná agresivita se v chovu netrpí.

Jestliže se jeho majitel ve společnosti lidí chová klidně a přátelsky, klidně se chová i jeho vychovaný slovenský čuvač. Přestože jde o plemeno spíše uzavřené povahy, je stále v pozoru. Zejména na místech, která dobře nezná. K cizím lidem se zpočátku chová nedůvěřivě, uvážlivě a značně rezervovaně. To může působit až dojmem máto sebevědomého psa. Ze však jde o psa s dostatečným sebevědomím, rychlými a razantními reakcemi, se plně projeví v okamžiku, kdy je jeho majitel, nebo on sám kýmkoliv napaden.

Čuvač je pes bystrý, pracovitý, s mimořádně dobrou pamětí, ovšem také notně tvrdohlavý, s téměř neustálou potřebou se sám rozhodovat. Při správné výchově je z něj velmi dobrý rodinný a hlídací pes, který však velmi těžce nese změnu majitele. Doma i na zahradě je klidný, ale na procházce dokáže být značně aktivní, veselý a poměrně temperamentní. Je více pohyblivý, než by se od tak mohutného psa očekávalo. Pohybuje se obratně a poměrně rychle v každém terénu. Rozhodně není pohodlný.

Rádná výchova je nutná

Výchova slovenského čuvače musí být důsledná, ale zároveň vyvážená, cílená a nikdy nudná. Nerad dělá něco, co mu připadá zbytečné, tedy neúčelné. Je to velmi vnímavý, ale zároveň samostatný pes, který svému majiteli při výchově poskytne mnoho momentů k využití inteligence a nápaditosti. Přesto, aby se ne-

stal přespříliš samostatným, což mnoha majitelům rozhodně nevyhovuje, je nutné se mu hodně věnovat zejména ve štěněcím a mladém věku. Zaměření na všestrannou socializaci a výchovu je nezbytné. V opačném případě začne pes upřednostňovat svou samostatnost a reakce na mnohé podněty začnou být úplně opačné, než jaké by si jeho majitel přál. Dostane-li se čuvač do tohoto stadia, značně to zkomplikuje následující výcvik v poslušnosti, respektive v ovladatelnosti. Právě rádná socializace v rušném prostředí, nejlépe přímo v centru města, je potřebná, aby z čuvače vyrostl sebejistý pes, jehož reakce budou přiměřené dané situaci.

Potřebuje rozhodného majitele, s „pevnou rukou“, který bude vědět, jak štěně správně vychovávat a vštěpovat mu, které místo v žebříčku hierarchie mu náleží. I když výchova slovenského čuvače není snadná, vychovaný čuvač rozhodně za ten čas a trpělivost stojí a bezpochyby si získá srdce celé rodiny.

Setká-li se s domácími zvířaty v mladém věku, umí se k nim posleze správně chovat. Samozřejmě je ho zapotřebí ke správnému chování vůči nim vést. K ostatním psům se však čuvač může chovat poněkud dominantně.

Není psem, který by se hodil do rukou nerozhodného člověka, nebo začátečníka, jenž touží psa pouze rozmazlovat. Slovenský čuvač potřebuje důslednou výchovu s jasně danými pravidly, která by všichni měli dodržovat. Je třeba umět

vhodně usměrnit jeho vrozenou dominantní, která není u slovenského čuvače ničím neobvyklým.

Stejně jako u jiných plemen jsou většinou ferý slovenského čuvače méně dominantní a snadněji se podřídí i vychovávají než psi. Fena čuvače je celkově jemnější a bezproblémovější. Pes je zpravidla při svém vystupování rázný a maximálně si uvědomuje svou sílu a neohroženost.

Je výcvik složitý?

I když slovenský čuvač rozhodně není typickým představitelem služebního plemene, je možné naučit ho mnohým cvikům s nejrůznějším zaměřením. To dokazují výsledky některých psovodů a jejich čuvačů. Například Egon z Turčianských Košút (maj. S. Rakus z Trnavy) složil zkoušku všestrannosti ZVV2 (SVV2). Tento pes měl zároveň vynikající exteriér a RTG kyčelních kloubů 0/0. Byl tak pro chov velkým přínosem. Někteří čuvači jsou dokonce vhodní k záchranářskému výcviku, Cora Hodkovičský les složila záchranářskou zkoušku ZP1. Ovšem slovenský čuvač není zrovna „rozeným záchranářem“. Mnoho slovenských čuvačů má složenou zkoušku pracovní upotřebitelnosti ZPU1 a ovladatelnosti ZOP, například Erik z Rovinské samoty se může pyšnit úspěšně složenou zkouškou ZPU2.

Slovenský čuvač vyniká zejména v pachtových pracích. Pokud se s výcvikem začne v nejranějším věku, dosáhne se zpravidla klidného, přesného a ochotného

Slovenský čuvač

Standard č. FCI č. 142 z 9. 11. 1966

Datum publikace platného originálního standardu: 18. 8. 1965

Klasifikace FCI: Skupina I – ovčácká apastevnická plemena, sekce 1 – ovčáčí psi, bez pracovní zkoušky.

Země původu: Slovensko

Celkový vzhled: Plemenné znaky slovenského čuvače odpovídají horskému typu psa tvrdé konstituce, statné postavy s huňatým běhým kožichem. Má silnou kostru, živou, ostrážitou, neohroženou a bystrou povahu. Je přizpůsoben drsnému podnebí slovenských hor, jmenovitě Tater. Postava

čuvače je formátu mírně obdélníkového, trupem dobře využitého a na silných, dosti vysokých nohách. Bystrost a bdělost mu daly jméno, neboť „čuvat“ znamená slovensky slyšet, a odtud pojmenování plemene čuvač.

Povaha a chování: Je beznezně věrný a erdnatý, připravený postavit se proti každému škůdci, medvědu a vlku nevyjímaje. Aby byl od dravců i v noční době rozeznatelný, je podle prastaré pesyřské tradice vždy chován v bílé barvě.

Využití: Užiték zařízení je dáno od pradávna používáním čuvače jako psa pastýřského a salašnického na horských loukách a jako psa strážného pro střežení přibytků i hřeben.

Hlava: Nos má rovný proti o délce téměř poloviny délky hlavy. Je dosti široký, mírně se zužující k čenichu. Morda je silná, střední

délky, s tupým čenichem černé barvy, zejména v létě. Pyšky přimknuté, v koutcích uzavřeného tvaru s černou sliznicí, které tlamu úzce a bez převléb lemuje. Tloušťka pysků je střední, patro tlamy černé. Čelisti jsou silné s pravidelným, vždy úplným chrupem a s nůžkovým skusem. Čelisti sklon je mírný. Lebka silná, podlouhlého tvaru, v mozkové části široká, čelo zřetelně široké s mělkou žlabinkou, ubíhající nazad, nadocnicové oblouky přiměřené a na boky skloněné. Temeno hlavy je ploché, tyl zřetelný s ostrým přechodem k silnému, mírně vyniklému vaz. Profil temene je poněkud vyklenutý nad rovinu nosního hřbetu.

Oči: Trnavohnědé, bystrého pohledu, oválného

tvaru, přímo uložené, víčka černá, přilehlá, sliznice vnitřních koutků tmavá.

Uši: Vysoko nasazené, při koferi pohyblivé, kratší, klopené do bočně neseného „V“ podle hlavy. Osrstění ucha přechází od poloviny v krátkou jemnou srst. Ucho dosahuje v klidu dolním zaobleným krajem do úrovně tlapy.

Krky: Je nasazen přímo a ve vzhledu nesen vysoko, je stejně dlouhý jako hlava a u psů velmi silný, bez laloku a s pěknou hřívou.

Hrudní končetiny: Postoj přímý, sloupovitý, s dobrým zaúhlením ramene i lokte, tlapy silné, okrouhlé a světlé. Končetiny celkem dosti vysoké, zvlášť u psů. Pleč sřímá a dlouhá, rameno svalnaté, pevně k tělu přimknuté a k lokti skloněné, se silným svalstvem. Předloktí svislé, silné, svalnaté a dlouhé. Zápěstí kostnaté a silné. Zápěstí krátké, silné, mírně skloněné. Tlapy se silnými prsty a drápy pevně klenby, zařetělo tvaru, dobře srstí zarostlá, s masitými černými tlápkami.

Trup: Prsa široká, s prsní kostí v rovině s ramenními klouby. Hrudník v žebrech dobře klenutý, o výšce hrudní kosti nad polovinou výšky kohoutku, sahající pod úroveň lokte, široký přes čtvrtinu výšky kohoutku a dlouhý přes polovinu délky trupu. Zebra klenutá, nazad skloněná, břicho a slabina dobře uzavírající. Hřbet rovný, v bedrech mírně klenutý, střední délky, silný. Bedra s křížem dobře vázaná a svalnatá, přiměřeně dlouhá a velmi pevná. Břicho a slabiny trupu přiměřeně, mírně vtažené. Zad silná, kvadratická, lehce skloněná.

Pánevní končetiny: Hýždě se stehnem tvoří svalnatý celek značné šířky, podlouhlého tvaru. Koleno svalnaté, dobře zaúhlené. Hoiar šikmá, dlouhá, se svalnatým lýtkem. Hlezno silné, s kostnatou patou, zaúhlené tupě s nižším, výrazným a širokým kloubem. Nart kratší a silný, postavený svisle, spojený zanártím plynule bez zaškrcení s hleznom. Paspárek nežádoucí.

ho sledování stopy. Mnohý čuvač najde zalíbení také v rozlišování předmětů, označování osob podle identického pa-
chu předmětu a podobných činnostech.

Ze je typický čuvač výborný ochránce, o tom nemůže být pochyb, ovšem jak je to s obranou ve sportovní kynologii? Obranu lze slovenského čuvače učit, avšak ve velmi krátkých intervalech a zároveň často. Čuvač patří mezi plemena, která o kousání ztrácejí zájem, pokud „to“ trvá příliš dlouho. Navíc se nenechají hned tak vyvést z míry, proto figurant i psovod musejí být nejen trpěliví, ale i zkušení. Výcvik v obraně přináší větší efekt, pokud se mu figurant věnuje individuálně, nikoliv ve skupině dalších psů. Přesto ke sportovnímu výcviku není čuvač vhodný. Obranu bere příliš vážně a nechápe, proč má kousat pouze do rukávu a „jen tak“. Obranu je vhodnější směřovat na hlídání předmětů a ochranu psovoda (aniž by došlo k záku-
su do ochranného rukávu).

Čuvači jsou neúnavní. Toho je možné využít u některých, zejména zimních sportů, kde se ocení vytrvalost s průměrnou rychlostí a otužilost. V běžném životě je možné ho využít k tahání vozíků či saní s nákladem. To ocení například majitelé horských chat či obyvatelé výše položených obydlí. Rozhodně je nutné si uvědomit, že slovenský čuvač disponuje překvapující fyzickou silou. Je to pes tvrdé, statné, horské konstituce.

Mičky ho příliš nezajímají, proto je zapotřebí při výchově a výcviku využívat koulza pamlsků. Výraznější problémy ve

výcviku poslušnosti mohou nastat zejména při aportování, které většinou čuvače příliš nebaví.

Nenáročný drsný chlapík

Čuvač je znám svou odolností, otužilostí a houževnatostí. Hustá a jemná podsada jej chrání i před těmi nejtřeskutějšími zimami a krycí, dokonale uzavřená srst zaručuje, že čuvač ani za dlouhotrvajícího deště nepromokne. V z m ě je ho možné nejčastěji spatřit ležícího na sněhu, jak sleduje okolí. Přesto by měl mít k dispozici zateplenou boudu, v zimních měsících vystlanou nejlépe slámou. Slovenský čuvač je opravdu drsný nená-

ročný chlapík, kterému není ubytování v přetopeném městském bytě příliš příjemné. Nejlépe se cítí na dvoře zemědělské usedlosti či zahradě, ale je-li to možné, velice rád uvítá volný přístup do domu ke svým lidem. Nepatří k plemenům, která potřebují neustálý kontakt se svou rodinou a spoustu pohybu, přesto není rozeným samotářem a je-li to jen trochu možné, je rád v těsné blízkosti své lidské smečky. Má-li být většinu dne sám, potřebuje mít ve své blízkosti alespoň domácí zvířata či dalšího psiho kamaráda. Každodenní kontakt s rodinou je však velmi důležitý, stejně jako zmiňovaná socializace a výchova v raném věku.

Nepotřebuje žádnou zvláštní péči. Snad jen v době línání je zapotřebí srst česat denně, případně obden. Jinak postačí pročeštění srsti jednou za 14 dní. Neměl by se často koupat za použití šamponu.

U slovenského čuvače se téměř nevyskytují dědičné defekty a většinou se v plném zdraví dožívá 11 – 12 let. Přesto stejně jako u takřka každého velkého plemene se objevují jedinci s dysplazií kyčelních kloubů.

Bohužel, čuvačů je velmi málo. Malý počet odchovů, i když vrhy jsou zpravidla početné, je velmi varující. Už z důvodu hrozby blízké příbuzenské plemenitby. Na území sousedního Slovenska je naštěstí situace podstatně lepší. Celkově se zdá, že zájem o slovenského čuvače pomalu opět stoupá. Nezbyvá než si přát, aby tento bílý drahokam nacházel stále více nadšených příznivců a chovatelů.

Kontakt na klub slovenského čuvače: ing. Zdeněk Kunzi, tajemník Klubu chovatelů slovenských čuvačů v ČR, Korandova 15, Praha 4, 147 00 e-mail: cuvaca@cbox.cz

**Text: Eva Nohelová
Foto: Ing. Petr Šourek,
Jana Goliášová a její archiv**

Tlapy: Zadní poněkud delší než přední, jinak stejně utvářené. Záprsti poněkud silnější a strmější.
Ocas: Níže nasazený a v klidu svislý, sahající po zánrti. Tvar doutníkový bez zdvižené špičky, přímý. V běhu nesený obloukovitě nad bedra zahnutý.
Srst: Osrstění je husté, bílé barvy. Nažloutlý nádech u kořenů uší přípustný, ale nežádoucí. Zřetelné žluté skvrny jsou nepřipustné. Mimo končetiny a hlavu srstí hustě, huňatě, bez pěšinky na hřbetě a bez třásní na ocase a na zadní části stehien. U psů je nápadná hřiva. Srst na končetinách a na hlavě je kratší a přilehlá. Na zadních stranách končetin poněkud delší. Od kořenů uší nazad přechází zvlněná hřiva. V kožichu kryjí pesky plně podsadu. Jsou 5 – 15 cm dlouhé, v hřívě nejhrubší, jinde mírně zvlíněné, tvořící na hřbetě několik příčných vln ze souvislých polokadeřů. Samostatné kadeře a rozpadající se srst jsou nežádoucí. Kyprost a uza-

vřenost srsti jsou podmínkou. Podsada vyplňuje kožich jemnou hustou chmýřovitou vlnou asi poloviční až dvoutretinové délky, než mají pesky. V létě podsada vylíná, kožich ztrácí na tuhosti, ale nezpříhne, nýbrž v důsledku zvlínění pesků si stále udržuje určitou kyprost a nevytvoří na hřbetě pěšinku.

Kůže: Na trupu volná, jinde k tělu těsně přilehlá, s růžovou pokožkou, pigmentovanou černě jen v okolí očí, čenichu a tlapy, kde přechází ve tmavě sliznic. Černý pigment mají též polštářky tlapek.

Výška: Pes 62 – 70 cm, fena 59 – 65 cm v kohoutku.

Pohyb: Pohyb čuvače je při jeho statnosti překvapivě lehký, obratný a rychlý v každém terénu a za každého počasí, a to i v klusu.

ROZMĚRY

Hmotnost psů	36 – 44 kg	31 – 37 kg
Výška v kohoutku	62 – 70 cm	59 – 65 cm
Délka hlavy	25 – 28 cm	23 – 26 cm
Šířka hlavy	12 – 14 cm	11 – 13 cm
Délka mozkovny	13 – 15 cm	12 – 14 cm
Délka obličejové části	12 – 14 cm	11 – 13 cm
Vzdálenost od podložky k hrudníku	33 – 37 cm	30 – 35 cm
Hicubka hrudi	30 – 34 cm	25 – 30 cm
Délka trupu	69 – 76 cm	60 – 72 cm
Délka hrudníku	40 – 47 cm	37 – 44 cm
Obvod hrudi (za lopatkou)	70 – 83 cm	68 – 72 cm
Obvod hrudi (u posledního nepravého žebra)	60 – 70 cm	56 – 65 cm

Zaúhlení končetin

V klobku	ramenním 107°	loketním 145°	kyčelním 90°	kolenním 110°
----------	---------------	---------------	--------------	---------------